

เครือข่ายทางสังคมในการพัฒนาสังคมระดับปฏิบัติการ: กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสองแห่งในจังหวัดแพร่

ภูมิ เพชรกาญจนางค์^๑ ทลิตา สุพรรณรังสรรค์^๒

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ได้ศึกษาเปรียบเทียบการขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรมด้านการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านกรอบทฤษฎี ‘เครือข่ายทางสังคม’ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ในรูปแบบการสนทนากลุ่มเพื่อเปรียบเทียบโครงการบริการสาธารณะที่มีความโดดเด่นในระดับของความเป็นนวัตกรรม ได้แก่ (1) โครงการบริการจัดการของเสียมนุษย์อย่างถูกสุขภาวะโดยเทศบาลตำบลหนองม่วงไข่ และ (2) โครงการศูนย์กายอุปกรณ์และสุขภาวะโดยเทศบาลตำบลวังชิ้น ซึ่งต่างก็เป็นโครงการที่สามารถบรรเทาปัญหาความเร่งด่วนด้านสุขภาวะในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้อาศัยการบริหารจัดการเครือข่ายทางสังคมที่มีความซับซ้อนและตัวแสดงที่หลากหลายจากพื้นที่ทั้งระบบราชการและภาคประชาสังคม การใช้กรอบทฤษฎี ‘เครือข่ายทางสังคม’ ทำให้สามารถระบุโครงข่ายความสัมพันธ์ระดับภายใน ได้แก่ เครือข่ายของผู้คนในพื้นที่ และระหว่างเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมไปถึงองค์กรอื่น ๆ ในชุมชน และโครงข่ายความสัมพันธ์ระดับภายนอกที่สำคัญต่อการระดมทรัพยากรในการขับเคลื่อนโครงการ ได้แก่ แหล่งงบประมาณ องค์ความรู้ และทักษะเฉพาะ ทั้งนี้พบว่าในการดำเนินโครงการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจำเป็นต้องอาศัยการขับเคลื่อนเครือข่ายทางสังคมในระดับต่าง ๆ เพื่อลดอุปสรรคและข้อจำกัดเชิงสถาบัน และเพิ่มประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนโครงการบริการสาธารณะ อย่างไรก็ตาม รูปแบบเครือข่ายสังคมที่แตกต่างกันย่อมส่งผลต่อลักษณะของทรัพยากรและความสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ทั้งสองกรณีสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการปฏิรูปการพัฒนาสังคมของประเทศไทยเพื่อมุ่งเน้นให้ส่วนท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีบทบาทร่วมเป็นผู้นำนโยบายทางสังคมต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: เครือข่ายสังคม, การบริการสาธารณะ, การพัฒนาสังคม, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, จังหวัดแพร่

^๑ อาจารย์ประจำ คณะพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ E-mail: poome.pet@nida.ac.th.

^๒ อาจารย์ประจำ, สาขาวิชารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

รับบทความ: 2 กันยายน 2564 แก้ไขบทความ: 27 พฤศจิกายน 2568 ตอบรับบทความ: 6 ธันวาคม 2567

Social Network and Social development at Operational Level: The Case Study of Two Local Administrative Organizations in Phare Province

Poome Petkanjanapong^a Thasita Supatanarungsan^b

Abstract

This article compared two local social development services implemented by local administrative organizations in Phrae province: the hygienic and sustainable governance of local excrement led by Nongmuangkhai sub-district municipality and the healthcare supply center model by Wangchin sub-district municipality. Using the qualitative analysis by focus group method illustrated the impact of social networking on both cases. These two projects have solved the vital health problems in these sub-districts. Both projects had been established and operated by the complex network of multiple actors inside and outside sub-districts. There were different groups of actors joining these networks: bureaucratic agencies, local government agencies, and civil society groups. Using social network analysis illustrated the inter-level social linkages behind these two projects. Whereas the internal linkages between local people, sub-district municipality agencies, and other community organizations were the evident sources of manpower and financial supports to operate and maintain the local services, the external linkages were important sources of budget, knowledge, and skillset in terms of creating the local service innovation. The research found that it is necessary for local government organizations to create and maintain inter-level networks and formal and informal linkages to establish and operate their projects. However, the different types of networks will affect resources and linkage

^a Lecturer, Graduate School of Social Development and Management Strategy, National Institute of Development Administration, E-mail: poome.pet@nida.ac.th.

^b Lecturer, Political Science Program, Sukhothai Thammathirat

differently. The findings of this study can be used to empower local and community organizations in operating social development projects which is a crucial part of reforming social development policy in Thailand.

Keywords: Social network, Public service, Social development, Local administrative organization, Phare province

บทนำ

นโยบายปฏิรูปการพัฒนาสังคมของประเทศไทยนั้นหากเราพิจารณาจากแผนปฏิรูปประเทศด้านสังคม (ฉบับปรับปรุง) ที่มีการประกาศใช้อย่างเป็นทางการในราชกิจจานุเบกษา เมื่อ พ.ศ. 2564 จะพบว่า มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการพัฒนาสังคมของประเทศไทยที่หลากหลาย เช่น 1) การจัดการเรื่องเงินออมหลังเกษียณอายุของคนไทย 2) ฐานข้อมูลดิจิทัลด้านสังคมที่หน่วยงานภาครัฐสามารถนำไปออกแบบการช่วยเหลือกลุ่มคนเปราะบางได้อย่างตรงเป้าหมาย และ 3) การที่ชุมชนหรือท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งในประเด็นสุดท้ายนี้เองที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการกระจายอำนาจซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการเสริมศักยภาพให้กับชุมชนและท้องถิ่นในการพึ่งพาดูแลตัวเอง บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและนำเสนอกรณีศึกษาที่ตัวแสดงในระดับท้องถิ่นหรือชุมชนประสบความสำเร็จในการจัดเตรียมบริการทางสังคมในกับคนในพื้นที่ของตนเอง ถึงแม้ว่าจะประสบเงื่อนไขการขาดแคลนทรัพยากรรูปแบบต่าง ๆ โดยอธิบายผ่านแนวความคิดเรื่องเครือข่ายและทุนทางสังคม ทั้งนี้ผลจากการศึกษานี้จะช่วยแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ของตัวแสดงในระดับท้องถิ่นในการดำเนินการพัฒนาสังคมในรูปแบบที่เหมาะสมกับตนเองและลดการพึ่งพารัฐส่วนกลางอันเป็นอีกหนึ่งรูปแบบที่สำคัญของการปฏิรูปการพัฒนาสังคมในประเทศไทย

บทความนี้มุ่งศึกษาความสำคัญของการใช้เครือข่ายสังคมเพื่อขับเคลื่อนการให้บริการสาธารณะในรูปแบบโครงการนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยได้ศึกษาเปรียบเทียบโครงการนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดแพร่ 2 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลวังชิ้น และเทศบาลตำบลหนองม่วงไข่ ซึ่งทั้งสองแห่งนี้มีความโดดเด่นในแง่ของการขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรม ในการศึกษาคณะผู้วิจัยได้ใช้กรอบวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม (Social Network Analysis: SNA) โดยมุ่งวิเคราะห์ใน 3 ประเด็น ได้แก่ (1) ตัวแสดง (2) โครงสร้างและรูปแบบความสัมพันธ์ และ (3) ทรัพยากร โดยในส่วนต่อไปจะกล่าวเกี่ยวกับแนวความคิดเรื่องการกระจายอำนาจและเครือข่ายทางสังคมในบริบทของการพัฒนาสังคมก่อนที่จะเข้าสู่วิธีการศึกษาต่อไป

แนวความคิดเรื่องการกระจายอำนาจและเครือข่ายทางสังคมในการพัฒนาสังคม

การกระจายอำนาจ (decentralisation) ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในประเด็นที่เป็นที่ถกเถียงในทางวิชาการและในทางการเมืองมาอย่างยาวนาน โดยมีจุดหมายสำคัญ คือ การประกาศใช้ ‘พระราชบัญญัติว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2540’ ซึ่งมีผลทำให้เกิดการกระจายอำนาจทางการเมือง (political decentralisation) อย่างเป็นรูปธรรมในเวลาต่อมา ทว่าป็นระยะเวลากว่า 20 ปี นับจากความพยายามผลักดันการกระจายอำนาจนั้นก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าในทางปฏิบัติแล้วกลับพบปัญหาในการถ่าย-โอนงานด้านบริการสาธารณะต่าง ๆ ระหว่างหน่วยงาน

ราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น งานด้านสาธารณสุข การศึกษา และสวัสดิการสังคมต่าง ๆ ทำให้ความพยายามในการผลักดันการกระจายอำนาจนั้นเริ่มถูกตั้งคำถามมากขึ้น โดยรายงานจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ระบุว่า กระบวนการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นับตั้งแต่ พ.ศ. 2540 – 2563 นั้น สามารถดำเนินไปได้ 68.2 เปอร์เซ็นต์ โดยสามารถถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้แล้วเสร็จจำนวน 262 จาก 384 ภารกิจ รายงานฉบับดังกล่าวยังระบุต่อไปอีกว่าสาเหตุความล่าช้าของการถ่ายโอนภารกิจ ได้แก่ (1) การขาดแคลนงบประมาณ (2) ความไม่พร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรับการถ่ายโอนภารกิจ (3) การขาดแคลนทักษะและทรัพยากรบุคคล (4) กฎระเบียบข้อบังคับ และกฎหมายระดับชาติ ปัญหาสาเหตุข้างต้นยังถูกระบุว่าเป็นอุปสรรคสำคัญในการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากการศึกษาอื่น ๆ อีกด้วย (Thammasat University Research and Consultancy Institute, 2009; Shutidate Yapukdee, 2022) ด้วยเหตุนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในพื้นที่ และสถานการณ์นี้ย่อมส่งผลต่อความเชื่อมั่นต่อหลักการ ‘เริ่มต้นที่ท้องถิ่น’ (subsidiary principle) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของแนวคิดว่าด้วยการกระจายอำนาจที่ให้อำนาจและหน้าที่แก่องค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่เป็นผู้ริเริ่มดำเนินการบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในพื้นที่เป็นลำดับแรก แน่นนอนว่าปัญหาบริการสาธารณะดังกล่าวส่วนหนึ่งเป็นบริการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมโดยเฉพาะ เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเปราะบาง (ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เด็ก ผู้ป่วยติดเตียง) กิจกรรมด้านสุขอนามัยและสาธารณสุข กิจกรรมด้านการศึกษา และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น การกระจายอำนาจจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้เกิดการถ่ายโอนภารกิจด้านการพัฒนาสังคมจากเดิมที่ตัวแสดงหลัก คือ รัฐบาลกลางมายังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผลจากการที่ถ่ายโอนมายังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนี้เองทำให้งานด้านการพัฒนาสังคมต่าง ๆ สามารถใช้ทรัพยากรทางเลือกนอกเหนือจากงบประมาณ และอำนาจรัฐดังเช่นทุนทางสังคมผ่านเครือข่ายทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้งานด้านการพัฒนาสังคมต่าง ๆ สามารถดำเนินไปได้ดังจะได้อธิบายต่อไป

ทุนทางสังคมมีความหมายที่หลากหลายแต่หากมองในมุมของเรื่องทุนหมายถึงทรัพยากรที่อยู่ในรูปแบบความช่วยเหลือระหว่างคนหรือกลุ่มต่างๆที่อยู่สังคมเดียวกัน งานจำนวนหนึ่งแสดงให้เห็นว่าทุนทางสังคมสามารถถูกใช้ในฐานะทรัพยากรในการดำเนินบริการสาธารณะนอกเหนือจากเงินงบประมาณจากภาครัฐและบุคลากรภาครัฐ เช่น กรณีการใช้ทุนทางสังคมเพื่อลดการพึ่งพาภาครัฐในส่วนที่ระบบราชการไม่สามารถจัดการปัญหาได้ในกรณีขององค์กรภาคประชาชนในจังหวัดอำนาจเจริญ (Nopparat Patheetin, 2018) การป้องกันภัยพิบัติน้ำโดยการใช้น้ำโดยการใช้ทุนทางสังคมและลดการพึ่งพาภาครัฐ กรณีศึกษาจังหวัดพัทลุง (Keaw Sangchoo, 2013) โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือตัวแสดงในระดับท้องถิ่นต่าง ๆ

สามารถรวบรวมทุนทางสังคมในฐานะทรัพยากรเพื่อดำเนินกิจการต่างๆ ผ่าน ‘เครือข่ายสังคม’ ทั้งภายในและภายนอกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนการบริการสาธารณะ และสามารถดำเนินการได้อย่างโดดเด่นและยกระดับให้ไปสู่ความเป็นนวัตกรรมทางสังคม (social innovations) สอดคล้องกับรายงานของ Lukkhasorn & Lowatcharin (2019) ที่ได้ทำการศึกษาปัจจัยเงื่อนไขในการขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งระบุได้ 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ (2) ภาวะผู้นำ (3) นโยบายของรัฐบาล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ความสำเร็จในการขับเคลื่อนการบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนนั้น แม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเผชิญกับหลากข้อจำกัด แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็สามารถก้าวข้ามอุปสรรคเหล่านั้นผ่านการใช้ ‘เครือข่ายสังคม’ ทั้งในและนอกองค์กรซึ่งเต็มไปด้วยตัวแสดงที่มีบทบาทหลากหลายนั่นเอง

เครือข่ายทางสังคมสามารถจำลองให้อยู่ในรูปแผนภาพอย่างง่ายที่เรียกว่า Sociogram อันประกอบด้วย Nodes หรือจุดที่แสดงตัวแสดงในเครือข่ายไม่ว่าจะเป็นปัจเจกบุคคลหรือองค์กร และ Ties หรือความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดง โดย Sociogram สามารถแสดงภาพความสัมพันธ์อย่างง่าย หรือสามารถลงรายละเอียดให้สอดคล้องกับการวิเคราะห์เครือข่ายความสัมพันธ์ได้ เช่น ขนาดของจุดเชื่อมต่อที่แตกต่างกันนั้นจะสัมพันธ์กับระดับความสำคัญ/สถานะทางสังคมของตัวแสดงนั้น ๆ ประเภทของโครงข่ายระหว่างแต่ละจุดเชื่อมต่อทั้งโครงข่ายในระดับที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (formal/informal ties) ความสัมพันธ์แบบใกล้ชิดหรือห่างเหิน รวมถึงตำแหน่งของแต่ละตัวแสดงในเครือข่าย แผนภาพ Sociogram จึงถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวิเคราะห์เครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมในหลากหลายมิติ เช่น การศึกษาโครงสร้างของเครือข่าย (Granovetter 1983; Aral 2016) คุณลักษณะของตัวแสดง (Avin et al., 2015; Karimi et al., 2018) ตำแหน่งแห่งที่ของจุดเชื่อมต่อในเครือข่าย (Burt 2004; Buskens and Van De Rijt, 2008) ผลจากการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมมีประโยชน์อย่างยิ่งในงานพัฒนาสังคมในระดับท้องถิ่นและการศึกษาทางสังคมศาสตร์ อาทิ การใช้ผังเครือข่ายทางสังคมในการวางแผนกระจายความช่วยเหลือไปยังกลุ่มเปราะบางต่างๆ การระดมทรัพยากรในการดำเนินโครงการด้านการพัฒนาสังคม รวมถึงการเข้าใจโครงสร้างอำนาจของท้องถิ่นหรือการหาตัวแสดงสำคัญ (keyperson) เพื่อเพิ่มอัตราความสำเร็จของโครงการ ทั้งนี้การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการศึกษาเรื่องการกระจายอำนาจหรือการปกครองส่วนท้องถิ่นเนื่องจากการปกครองในรูปแบบนี้นั้นมีทั้งตัวแสดงที่เป็นทางการอย่างเจ้าหน้าที่และองค์กรภาครัฐกับตัวแสดงที่ไม่เป็นทางการ เช่น ประชาชนทั่วไป ผู้นำทางวัฒนธรรม และผู้นำกลุ่มในชุมชน ซึ่งเครื่องมือในการศึกษาภาครัฐทั่วไปมุ่งเน้นตัวแสดงทางการอาจจะไม่สะท้อนสภาพการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ครอบคลุมเช่นเดียวกับการวิเคราะห์เชิงเครือข่ายทางสังคม

วิธีการศึกษา

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย การประเมินศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี โดยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งได้ดำเนินการแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2566 โดยโครงการวิจัยนี้มีลักษณะการดำเนินงาน คือ การลงพื้นที่เพื่อประเมินศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศตามเกณฑ์ใน 2 ส่วน คือ ส่วนแรกว่าด้วยการบริหารจัดการที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาล และส่วนหลังคือศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรมที่สอดคล้องกับประเด็นปัญหาเร่งด่วนในพื้นที่ การประเมินศักยภาพข้างต้นนี้มีเป้าหมายเพื่อผลักดันและจูงใจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศพัฒนาศักยภาพในการบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับหลักด้านการบริหารจัดการที่ดี ทั้งนี้ บทความชิ้นนี้จะทำการศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรมใน 2 กรณีศึกษาที่มีความโดดเด่นในการระดมทรัพยากรผ่านการใช้เครือข่ายสังคม นอกจากนี้ทั้งสองกรณีศึกษายังมีความคล้ายคลึงกันในด้านขนาดของเทศบาล (เทศบาลตำบล) การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการให้บริการ รวมถึงการแก้ปัญหาด้านสุขภาพที่เป็นปัญหาหลักของทั้งสองพื้นที่ นอกจากนี้ทั้งสองกรณีศึกษายังมีคุณค่าในฐานะการเป็นต้นแบบของการให้บริการทางสังคม ทั้งในเรื่องของการให้ภาคประชาสังคมเป็นผู้ดำเนินการหลักในการดูแลผู้สูงวัยในกรณีของเทศบาลตำบลวังชัน และการจัดการของเสียจากมนุษย์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กในกรณีของเทศบาลตำบลหนองม่วงไข่ ทั้งสองกรณีศึกษาแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเอาตัวรอดเมื่อเผชิญหน้ากับสองปัญหาสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นไทยที่กำลังทวีความรุนแรงขึ้น คือ 1) สังคมสูงวัยและ 2) การขาดแคลนความสามารถในการให้บริการทางสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก โดยผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสนทนากลุ่ม (focus group) ทั้งในพื้นที่จริง ช่วงเดือน มิถุนายน - กรกฎาคม พ.ศ. 2566 และผ่านโปรแกรมประชุมออนไลน์ คือ Microsoft Teams โดยมีการเก็บข้อมูลผ่านการสังเกตและสัมภาษณ์ในสถานที่ดำเนินบริการสาธารณะ โดยมีตัวแสดงสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรมเข้าร่วมสนทนากลุ่มที่แตกต่างกันสองพื้นที่ ในกรณีของเทศบาลตำบลวังชันนั้นมีตัวแสดงจากโรงพยาบาลวังชัน และศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและดูแลระยะยาวในชุมชนเทศบาลตำบลวังชัน เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มในพื้นที่ จำนวน 15 คนและจากการสนทนากลุ่มออนไลน์จำนวน 5 คน ส่วนกรณีศึกษาของเทศบาลตำบลหนองม่วงไชนั้น ตัวแสดงที่เข้าร่วมการวิจัยนั้นส่วนใหญ่เป็นตัวแสดงในส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น สาธารณสุขจังหวัดแพร่ โรงพยาบาลหนองม่วงไข่ และเกษตรอำเภอ เป็นต้น ทั้งนี้ในการสนทนากลุ่มในพื้นที่จริงและผ่านรูปแบบออนไลน์มีจำนวนผู้ให้ข้อมูลที่เท่ากันจำนวน 6 คน โดยการสนทนากลุ่มจะให้ความสำคัญกับ 2 ประเด็น คือ 1) กระบวนการในการริเริ่มและ

ขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรม และ 2) ตัวแสดง รูปแบบความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ รวมถึงทรัพยากรที่จำเป็นในการขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรม

ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นได้ใช้กรอบการวิเคราะห์เครือข่ายสังคม (Social Network Analysis: SNA) เพื่อแสดงและแยกแยะรายละเอียดรูปแบบเครือข่ายต่าง ๆ ที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรม โดยได้แสดงลักษณะเครือข่ายที่สำคัญผ่านแผนภาพ ‘Sociogram’ เพื่อระบุ ‘จุดเชื่อมต่อ’ (nodes) และโครงข่าย (ties) ของเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน โดยตัวแสดงจะถูกนำเสนอในรูปของจุดเชื่อมขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงนั้นจะถูกนำเสนอผ่านโครงข่าย ทั้งนี้การวิเคราะห์เครือข่ายในบทความชิ้นนี้จะกำหนดกรอบการวิเคราะห์เพียงเพื่อให้เห็น 1) ภาพรวมของเครือข่ายทางสังคม 2) ตัวแสดงในเครือข่ายที่ทำให้เกิดบริการทางสังคม และ 3) ทรัพยากรต่าง ๆ ที่แต่ละตัวแสดงจัดเตรียมให้กับเครือข่ายทางสังคม

ผลการศึกษา

บทความนี้ได้ศึกษาความสำคัญของ ‘เครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ’ (informal network) ในการขับเคลื่อนการให้บริการสาธารณะโดยเฉพาะการให้บริการสาธารณะที่มีความโดดเด่นจนได้รับรางวัลในฐานะที่เป็นโครงการนวัตกรรม โดยบทความนี้จะศึกษาเปรียบเทียบ 2 กรณีศึกษา ได้แก่ 1) โครงการบริการจัดการของเสียมนุษย์อย่างถูกสุขภาวะโดยเทศบาลตำบลหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ และ 2) โครงการนวัตกรรม ‘ศูนย์กายอุปกรณ์ครบวงจร’ ดำเนินการโดยเทศบาลตำบลวังชิ้น จังหวัดแพร่ โครงการนวัตกรรมทั้งสองโครงการข้างต้นนี้มีความโดดเด่นและได้รับการประเมินในฐานะที่เป็นโครงการนวัตกรรมพร้อมกับได้รับรางวัลจากคณะกรรมการการกระจายอำนาจ สำนักนายกรัฐมนตรี ภายใต้กรอบการประเมิน ‘องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี พ.ศ.2566’ ทั้งนี้ในการศึกษาของทั้งสองกรณี บทความนี้จะใช้กรอบการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมเพื่อจำแนกปัจจัยหรือเงื่อนไขที่จำเป็นต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรมในการให้บริการสาธารณะ

(1) เทศบาลตำบลวังชิ้น

เทศบาลตำบลวังชิ้น ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอลอง ซึ่งอยู่ในทางใต้สุดของเขตพื้นที่จังหวัดแพร่ โดยมีระยะทางกว่า 80 กิโลเมตรนับจากตำบลวังชิ้นเข้าสู่ใจกลางอำเภอเมือง โดยทางเทศบาลตำบลวังชิ้นนั้นจำเป็นต้องจัดบริการสาธารณะให้ครอบคลุมแก่ประชาชนในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ โดยเฉพาะการให้บริการสาธารณะเชิงสุขภาวะ และการเข้าถึงการให้บริการด้านสาธารณสุข การริเริ่มและขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรม ‘ศูนย์สุขภาวะครบวงจรและการดูแลสุขภาพทุกช่วงวัย’ จึงได้ริเริ่มขึ้น โครงการดังกล่าวนี้สอดคล้องกับความจำเป็นของพื้นที่ใน 2 ประการ คือ 1) สถานการณ์สังคมผู้สูงอายุ (aging

society) จากรายงานของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแพร่พบว่าประชากรในพื้นที่จังหวัดแพร่ นั้นได้เข้าสู่สถานะของการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยมีสัดส่วนของประชากรที่มีอายุเกิน 60 ปี คือ ร้อยละ 32.77 ในปี 2565 ด้วยเหตุนี้ จากสถานการณ์ข้างต้นทำให้ประชาชนสูงอายุในพื้นที่ตำบลวังชิ้นนั้นเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญ เนื่องจากกลุ่มคนเหล่านี้จำเป็นต้องสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงการเข้าถึงรูปแบบการรักษาเชิงรุกเพื่อบรรเทาปัญหาความเจ็บป่วยของร่างกายและสภาวะจิตใจของผู้สูงอายุ 2) เนื่องด้วยพื้นที่ ตำบลวังชิ้น นั้นตั้งอยู่ไกลจากเขตพื้นที่ อำเภอเมืองจังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลประจำจังหวัด ทำให้ประชาชนในพื้นที่ต้องแบกรับต้นทุนในรูปแบบเวลา และค่าเดินทางเพื่อเข้ารับบริการสาธารณสุขจากโรงพยาบาลในเขตอำเภอเมือง นอกจากนี้ ด้านการเข้าถึงอุปกรณ์ทางการแพทย์ เช่น เตียงสำหรับผู้ป่วยแผลกดทับ เครื่องให้ออกซิเจน รวมไปถึงกายอุปกรณ์ต่าง ๆ นั้น ประชาชนที่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ดังกล่าวจำเป็นต้องลงชื่อเพื่อขอรับ การบริการซึ่งจำเป็นต้องใช้ระยะเวลายาวนาน และอาจส่งผลกระทบต่อสภาวะของประชาชนในสภาวะพึ่งพิง

จากเหตุปัจจัยทั้ง 3 ประการข้างต้น เทศบาลตำบลวังชิ้นจึงได้ขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรม ‘ศูนย์กายอุปกรณ์เทศบาลตำบลวังชิ้น’ ผ่านการระดมทรัพยากรในรูปแบบเครือข่ายทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งนี้ แม้ศูนย์กายอุปกรณ์นี้จะริเริ่มโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ในแง่ของการดำเนินการนั้นศูนย์ดังกล่าวจะอยู่ภายใต้ระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขผ่านศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและดูแลระยะยาวในชุมชนเทศบาลตำบลวังชิ้น ซึ่งเป็นองค์กรภาคประชาสังคม ทำให้ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตฯ สามารถดำเนินการให้บริการด้านสาธารณสุขโดยเฉพาะด้านการจัดซื้อ บำรุง และซ่อมแซมอุปกรณ์ด้านสาธารณสุขต่าง ๆ ได้ตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขซึ่งหากเปรียบเทียบกับระเบียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วนั้น การดำเนินการภายใต้ระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขมีความยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพมากกว่า ด้านของการให้บริการของศูนย์ฯ ได้รับความช่วยเหลือด้านบุคลากรทางสาธารณสุข คือ ผู้จัดการพยาบาลดูแล (care manager: CM) และผู้ดูแลผู้สูงอายุ (caregiver: CG) ที่ผ่านการอบรมการดูแลผู้สูงอายุ จากโรงพยาบาลวังชิ้น

นอกจากนี้บริการของศูนย์ฯยังครอบคลุมถึงการให้ยืมอุปกรณ์ทางการแพทย์สำหรับประชาชนในสภาวะพึ่งพิง ด้านการบริหารจัดการภายในของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตฯ จะเปิดให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการศูนย์ฯ จากประชาชนในพื้นที่ ซึ่งในปัจจุบันฝ่ายบริหารและคณะกรรมการบริหารจัดการศูนย์ฯ ที่ได้รับเลือกนั้นมักจะเป็นข้าราชการเกษียณอายุที่เล็งเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนศูนย์ฯ นอกจากนี้ในการขับเคลื่อนการให้บริการด้านสาธารณสุขของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตฯ ยังได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลวังชิ้นอีกด้วย รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของวัดในชุมชนผ่านเทศกาลทอดกฐินประจำปีที่มีความสำคัญในฐานะกลไกเพื่อการระดมทุนผ่านการ

บริจาคเงินเข้าสู่วัด จากนั้นวัดจะนำเงินบริจาคข้างต้นนี้เป็นทุนเพื่อสนับสนุนงบประมาณสำหรับการซื้อและบำรุงรักษาอุปกรณ์ทางด้านงานสาธารณสุขของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตฯ ต่อไป โดยศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตฯ มีความใกล้ชิดกับเทศบาลตำบล โดยตัวนายกเทศบาลตำบลวังขึ้นก็เคยเป็นผู้บริหารของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตมาก่อนฯ ด้านดำเนินการของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตฯ นี้ยังได้ใช้แอปพลิเคชันมือถือ ‘สมาร์ต วังขึ้น’ (Smart Wangchin) เพื่อยกระดับและขับเคลื่อนการให้บริการสาธารณสุขของเทศบาล โดยได้รับความร่วมมือจากสำนักงานที่ปรึกษา GISMAN Asia ซึ่งเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนการบริการสาธารณะผ่านการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ แอปพลิเคชันดังกล่าวนี้ได้อำนวยความสะดวกในการขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรมทั้งสองทิศทาง คือ (1) ด้านการบริหารจัดการภายใน คือ แอปพลิเคชันนี้จะช่วยการติดตามการทำงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของศูนย์ฯ การเบิกจ่ายและการเยี่ยมอุปกรณ์ด้านสาธารณสุขต่าง ๆ รวมไปถึงการเบิกจ่ายค่าตอบแทนและเงินเดือนของเจ้าหน้าที่ดูแลด้านสาธารณสุขประจำศูนย์ฯ และ (2) ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้ารับบริการของประชาชน โดยประชาชนสามารถเข้าซื้อเพื่อแสดงความประสงค์ขี้อุปกรณ์ด้านสาธารณสุขต่าง ๆ ของศูนย์ รวมไปถึงการร้องขอความบริการที่เกี่ยวข้องด้านอื่น ๆ เช่น การจองรพพยาบาลเพื่อรับส่งผู้ป่วย เป็นต้น

(2) เทศบาลตำบลหนองม่วงไข่

ขณะที่เทศบาลตำบลวังขึ้นนั้นได้ดำเนินโครงการนวัตกรรมด้านบริการสาธารณสุขที่สอดคล้องประเด็นปัญหาเร่งด่วนด้านอัตราของผู้สูงอายุในพื้นที่ที่เพิ่มมากขึ้น แต่เทศบาลตำบลหนองม่วงไข่ในพื้นที่จังหวัดแพร่ นั้นได้เผชิญกับอีกหนึ่งประเด็นปัญหาด้านสาธารณสุข จากการที่ประชาชนในพื้นที่ตำบลหนองม่วงไข่มีอัตราการป่วย และเสียชีวิตจากโรคมะเร็งตับและมะเร็งท่อน้ำดี เป็นอันดับหนึ่งในจังหวัดแพร่ โดยข้อมูล พ.ศ. 2562 มีประชาชนในพื้นที่ป่วยและเสียชีวิตด้วยโรดังกล่าว จำนวน 22 คน (Provincial Community Development Office of Phrae, 2022) ซึ่งสัมพันธ์กับวิธีการดำเนินชีวิตและพฤติกรรม การรับประทานอาหารของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือที่นิยมรับประทานอาหารดิบ แต่การที่พื้นที่ตำบลหนองม่วงไข่มีอัตราการเสียชีวิตในอัตราที่สูงกว่าพื้นที่อื่นนั้นเป็นเพราะปัญหาการจัดการสิ่งปฏิกูลที่ไม่ถูกสุขลักษณะ กล่าวคือ ในเขตพื้นที่ตำบลหนองม่วงไข่มีข้อมูลการจดแจ้งผู้ประกอบการสิ่งปฏิกูลของภาคเอกชน จำนวนกว่า 200 ผู้ประกอบการ อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการกำจัดสิ่งปฏิกูลกลับไม่ได้ดำเนินการจัดการกับสิ่งปฏิกูลที่เก็บมาอย่างถูกสุขลักษณะโดยได้ลักลอบแอบทิ้งหรือระบายสิ่งปฏิกูลยังแหล่งน้ำสาธารณะ เช่น บึงหนองและห้วยในเขตพื้นที่ของตำบลหนองม่วงไข่ จากสถานการณ์ข้างต้นนี้จึงทำให้แหล่งน้ำสาธารณะซึ่งกระจายตัวในพื้นที่ตำบลหนองม่วงไข่นั้นถูกปนเปื้อนของเสียจากสิ่งปฏิกูลมนุษย์ทำให้สัตว์น้ำในแหล่งน้ำนั้นได้รับเชื้อโรคที่เป็นอันตราย และเมื่อประชาชนในพื้นที่จับสัตว์น้ำที่ถูกปนเปื้อนมาบริโภคตามรูปแบบวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่เน้นการบริโภคแบบไม่ปรุงสุก จากปัจจัยข้างต้นนี้จึง

เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่ตำบลหนองม่วงไข่นั้นมีอัตราการเสียชีวิตจากโรคที่ไม่ติดต่อสูงเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัดแพร่

เทศบาลตำบลหนองม่วงไข่โดยกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ได้เล็งเห็นความสำคัญของสถานการณ์ข้างต้นนี้ จึงได้ริเริ่มโครงการนวัตกรรม ‘**สิ่งปฏิภูมสู่การขับเคลื่อนด้านสุขภาวะของชุมชนอย่างยั่งยืน**’ ผ่านการระดมทรัพยากรผ่านเครือข่ายสังคมของหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ อาทิ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่ เกษตร-อำเภอ เป็นต้น โดยโครงการนวัตกรรมดังกล่าวนี้มุ่งเน้นความสำคัญในการบริหารจัดการสิ่งปฏิภูมมนุษย์อย่างยั่งยืนและถูกสุขลักษณะซึ่งประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนแรก ด้านสถานที่ เพื่อแก้ไขปัญหาการลักลอบทิ้งสิ่งปฏิภูมของผู้ประกอบการสุบั่วม ทางเทศบาลตำบลหนองม่วงไข่จึงได้ใช้พื้นที่ทิ้งขยะเดิมที่ถูกปล่อยรกร้าง ได้เปลี่ยนให้เป็นพื้นที่ก่อสร้างบ่อดักสิ่งปฏิภูมแบบทรายกรอง (sand drying bed) เพื่อบริหารจัดการสิ่งปฏิภูมอย่างถูกสุขลักษณะซึ่งประกอบไปด้วยกระบวนการทิ้ง หมัก อบและกรอง โดยระยะเวลาประมาณ 15 วันเพื่อฆ่าเชื้อโรคด้วยแสงแดด องค์ความรู้เกี่ยวกับบ่อดักสิ่งปฏิภูมนี้นปรากฏในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่ง แต่จากองค์ความรู้พื้นฐานนั้น เทศบาลตำบลหนองม่วงไข่ได้ปรับความรู้ดังกล่าวให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่ที่มีความเฉพาะด้านน้ำและดิน โดยเมื่อผู้ประกอบการนำรถขนส่งสิ่งปฏิภูมมนุษย์มายังพื้นที่ สิ่งปฏิภูมดังกล่าวจะถูกนำมาชั่งน้ำหนัก จากนั้นจะถูกเทเกลี่ยไปยังบ่อดัก โดยมีเจ้าหน้าที่ประจำบ่อดักซึ่งเป็นผู้ประกอบการขนถ่ายสิ่งปฏิภูมเอกชนที่ได้รับการฝึกอบรมทำหน้าที่ในการบริหารจัดการพื้นที่ เช่น การชั่งน้ำหนัก และบันทึกข้อมูลพื้นฐานต่างๆ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานสำนักสาธารณสุขจังหวัดแพร่ ยังได้ให้ความร่วมมือในการตรวจสอบค่าการปนเปื้อนของน้ำดินที่ที่เกิดขึ้นบริเวณบ่อดักสิ่งปฏิภูมอีกด้วย

ขั้นตอนที่สอง ด้านการบริหารจัดการ บ่อดักสิ่งปฏิภูมจะอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้ประกอบการเอกชนที่อาสาเข้ามาทำหน้าที่ เช่น การบันทึกข้อมูลพื้นฐานทั้งด้านปริมาณของการถ่ายเทสิ่งปฏิภูมจากผู้ประกอบการ รวมไปถึงระยะเวลาของการตากสิ่งปฏิภูมในแต่ละบ่อดักซึ่งจะใช้ระยะเวลาราว 9-10 วัน เพื่อให้สิ่งปฏิภูมแห้งตัวลงซึ่งเต็มไปด้วยแร่ธาตุที่อุดมสมบูรณ์ ด้วยความร่วมมือจากเกษตรอำเภอหนองม่วงไข่ซึ่งได้เข้ามาตรวจสอบค่าสารอินทรีย์ (organic matters) ในสิ่งปฏิภูมที่ผ่านกระบวนการตากแห้งแล้ว พบว่ามีค่าสารอินทรีย์ที่ค่อนข้างสูงเหมาะกับการเป็นปุ๋ยอินทรีย์เพื่อเพาะปลูก ซึ่งในเวลาต่อมาทางเทศบาลตำบลหนองม่วงไข่ได้ต่อยอดด้วยการสร้างบรรจุภัณฑ์บรรจุเป็นปุ๋ยอินทรีย์เพื่อจำหน่ายแก่เกษตรกรในพื้นที่ต่อไป ขั้นตอนสุดท้าย เทศบาลตำบลหนองม่วงไข่ ได้พัฒนาแอปพลิเคชัน ‘**สุบั่วมหนองม่วงไข่**’ เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินโครงการนวัตกรรมดังกล่าว ซึ่งการทำงานของแอปพลิเคชันนี้จะอำนวยความสะดวกในสองระดับ คือ ด้านการให้บริการประชาชนที่ประชาชนสามารถจองเวลาการให้บริการรถสุบั่วมสิ่งปฏิภูม และสามารถทราบค่าใช้จ่ายในการให้บริการ ด้านการบริหาร

จัดการภายใน เจ้าหน้าที่ของโครงการนวัตกรรมสามารถเข้าถึงข้อมูลพื้นฐานของการดำเนินโครงการได้ เช่น ปริมาตรของสิ่งปฏิกูล ระยะเวลาของบ่อดักสิ่งปฏิกูล รวมไปถึงรายได้จากค่าบริการอีกด้วย จากปัญหาเร่งด่วนด้านสุขภาวะและสาธารณสุขที่เกิดจากการลักลอบทิ้งสิ่งปฏิกูลในพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลหนองม่วงไข่ นั้น ภายหลังจากดำเนินโครงการนวัตกรรม ‘สิ่งปฏิกูลสู่การขับเคลื่อนด้านสุขภาวะของชุมชนอย่างยั่งยืน’ ทำให้อัตราผู้เสียชีวิตของประชาชนในพื้นที่จากโรคมะเร็งไปไม่นั้นมีอัตราที่ลดลง จากการแก้ไขปัญหที่รากฐานของเหตุปัจจัยโดยอาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายสังคมในพื้นที่

จากกรณีศึกษาโครงการนวัตกรรมทั้งสองของเทศบาลตำบลหนองม่วงไข่ และเทศบาลตำบลวังชิ้น ในพื้นที่จังหวัดแพร่ นั้นถือได้ว่ามีความโดดเด่นในเชิงการยกระดับการให้บริการสาธารณะที่สัมพันธ์กับประเด็นปัญหาเร่งด่วนในพื้นที่ นอกจากนี้ โครงการนวัตกรรมทั้งสองนี้ยังมีลักษณะที่เหมือนกันหลายประการ ได้แก่ (1) เป้าหมายในการดำเนินโครงการนวัตกรรมที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั้นเป็นไปเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหเร่งด่วนของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นภารกิจหลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สอดคล้องกับหลักการเริ่มต้นที่ท้องถิ่น (subsidiary principle) (2) สถานะของเทศบาลตำบล ในฐานะที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับเริ่มต้นนั้นมักเผชิญข้อจำกัดในการจัดบริการสาธารณะอันเนื่องมาจากปัญหาความขาดแคลนด้านบุคลากร งบประมาณ และองค์ความรู้ แต่การที่เทศบาลตำบลทั้งสองแห่งสามารถดำเนินโครงการนวัตกรรมได้ในระดับที่นั้นย่อมสะท้อนถึงศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแสวงหาทรัพยากรที่จำเป็นต่อการจัดบริการสาธารณะผ่านเครือข่ายทางสังคมทั้งในระดับที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการระหว่างตัวแสดงทั้งภาครัฐและเอกชน

บทวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม

ข้อมูลโดยสรุปที่ปรากฏในตารางด้านล่างเป็นการเปรียบเทียบกรอบการวิเคราะห์เครือข่ายสังคม (social networks) ของทั้งสองกรณีศึกษาจากเทศบาลตำบลวังชิ้น และเทศบาลตำบลหนองม่วงไข่

ตารางที่ 1: แสดงการเปรียบเทียบรายละเอียดต่าง ๆ ระหว่างโครงการนวัตกรรมของเทศบาลตำบลหนองม่วงไข่ และเทศบาลตำบลวังชิ้น

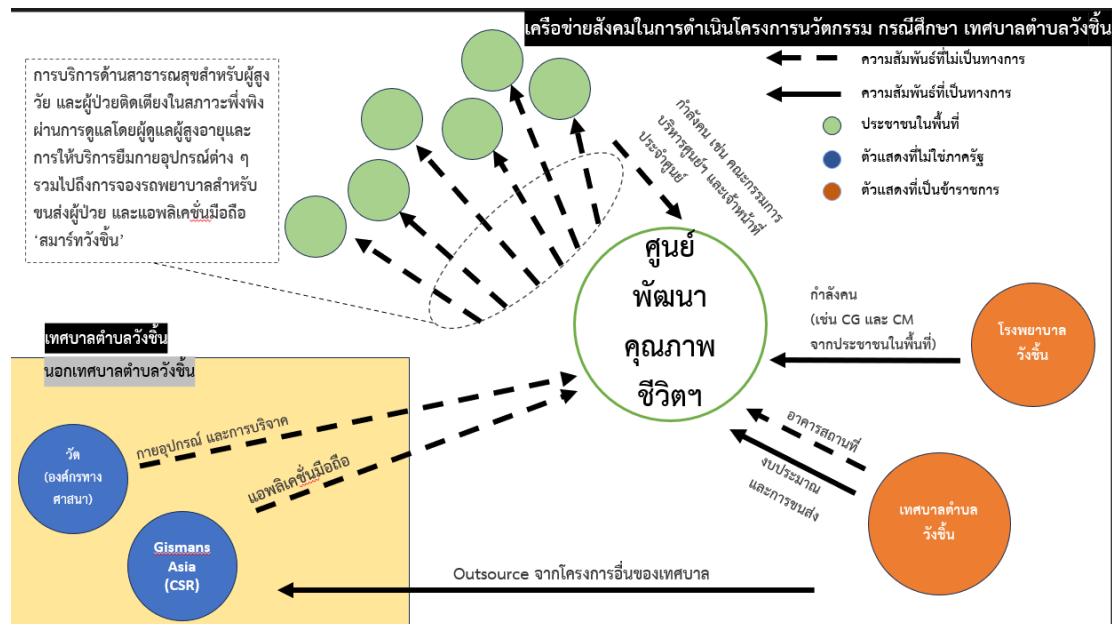
กรณีศึกษา	เทศบาลตำบลหนองม่วงไข่	เทศบาลตำบลวังชิ้น
ชื่อโครงการนวัตกรรม	สิ่งปฏิกูลสู่การขับเคลื่อนด้านสุขภาวะของชุมชนอย่างยั่งยืน	ศูนย์กายอุปกรณ์เทศบาลตำบลวังชิ้น

กรณีศึกษา	เทศบาลตำบลหนองม่วงไข่	เทศบาลตำบลวังชิ้น
รายละเอียด	- ระบบการบริหารจัดการสิ่งปฏิกูลอย่างถูกสุขภาวะและยั่งยืน - แอปพลิเคชันมือถือ - ปุ๋ยอินทรีย์จากสิ่งปฏิกูล	- ศูนย์ให้บริการอุปกรณ์ด้านสาธารณสุขโดยความร่วมมือจากองค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่ เทศบาล และโรงพยาบาล - ให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้ป่วยในสถานะพึ่งพิง เช่น ผู้ป่วยติดเตียง ผู้ป่วยระยะสุดท้าย - แอปพลิเคชันมือถือสำหรับเยี่ยมคิณและจองกายอุปกรณ์
ปัญหาเร่งด่วน	อัตราการเสียชีวิตจากพยาธิใบไม้	การเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยในสถานะพึ่งพิง
แผนในอนาคต	ขยายพื้นที่การให้บริการ ถ้าหากได้รับการสนับสนุนจากจังหวัดและรัฐบาล	ขยายพื้นที่การให้บริการ และสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับองค์กรการกุศล
ตัวแสดงหลัก	1. เทศบาลตำบลหนองม่วงไข่ 2. โรงพยาบาลหนองม่วงไข่ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 3. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอหนองม่วงไข่ และ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่ 4. ศูนย์อนามัยที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ 5. สำนักงานเกษตรอำเภอหนองม่วงไข่	1. ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและดูแลระยะยาวในชุมชนเทศบาลตำบลวังชิ้น และเครือข่ายภายในพื้นที่ 2. โรงพยาบาลวังชิ้น 3. เทศบาลตำบลวังชิ้น 4. องค์กรทางศาสนา คือ วัด 5. Gisman Asia

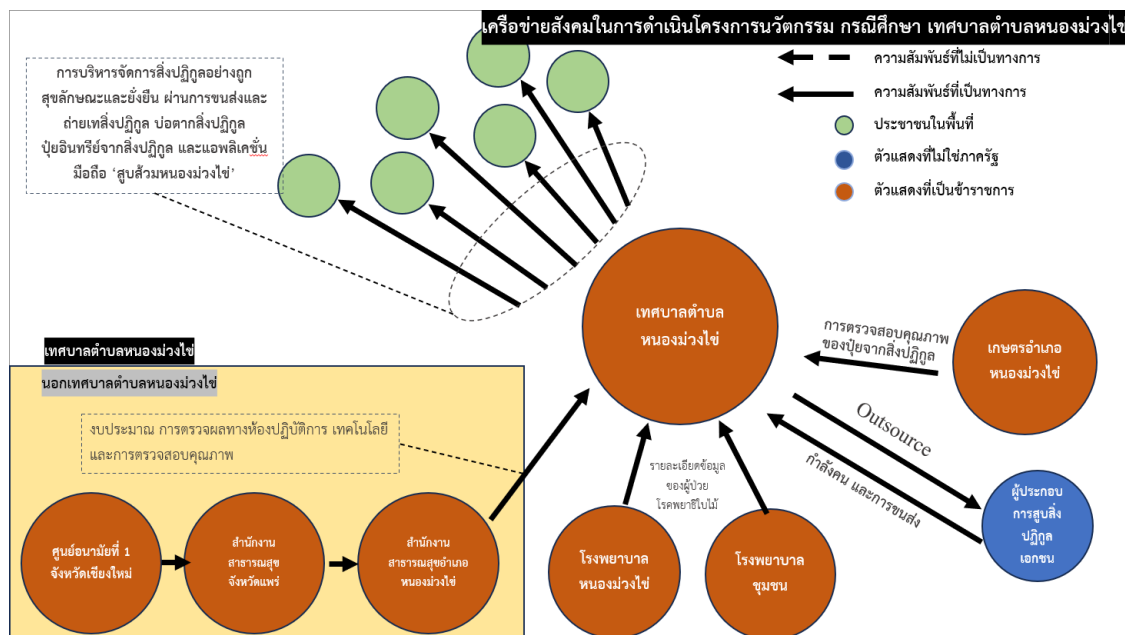
กรณีศึกษา	เทศบาลตำบลหนองม่วงไข่	เทศบาลตำบลวังชิ้น
โครงสร้างของเครือข่ายสังคม	1. เครือข่ายราชการระหว่างหน่วยงาน 2. เทศบาลตำบลหนองม่วงไข่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเครือข่าย	1. มีความทับซ้อนกันระหว่างเครือข่ายที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ 2. เครือข่ายสังคมภายในและภายนอก 3. ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตฯ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของเครือข่าย
การเชื่อมโยง	ความสัมพันธ์ระดับทุติยภูมิ (ระหว่างข้าราชการต่างหน่วยงานที่ทำงานร่วมกัน)	1. ความสัมพันธ์ระดับปฐมภูมิ (ประชาชนในพื้นที่) 2. ความสัมพันธ์ระดับทุติยภูมิ
ทรัพยากร	1. งบประมาณ (จากเทศบาลฯ และจังหวัด) 2. โครงสร้างพื้นฐาน และสถานที่ (จากเทศบาลฯ) 3. ทักษะ (เทศบาล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัด) 4. เทคโนโลยี (เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัด) 5. การตรวจสอบคุณภาพ (สาธารณสุขอำเภอและเกษตรอำเภอ)	1. งบประมาณ (จากเทศบาลและงบประมาณแผ่นดิน) 2. อุปกรณ์ (การบริจาค และเทศบาล) 3. อาคาร (เทศบาล) 4. ทักษะ (โรงพยาบาล) 5. กำลังคน (ศูนย์กายอุปกรณ์) 6. เทคโนโลยี (Gisman Asia)

แผนภาพ Sociogram ด้านล่างแสดงรายละเอียดภายใต้กรอบการวิเคราะห์ ‘เครือข่ายสังคม’ (social networks) ที่เกิดขึ้นภายใต้การดำเนินโครงการนวัตกรรมของทั้งสองกรณีศึกษา โดยแผนภาพที่ 1 แสดงกรณีศึกษาของเทศบาลตำบลวังชิ้น ขณะที่แผนภาพที่ 2 แสดงกรณีศึกษาของเทศบาลตำบลหนองม่วงไข่ โดยทั้งสองแผนภาพนั้นจะแสดงเครือข่ายที่สัมพันธ์กับทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนิน

โครงการนวัตกรรมโดยที่มีความแตกต่างในรายละเอียดของ ตัวแสดง รูปแบบของความสัมพันธ์ และ ทรัพยากร

ภาพที่ 1: เครือข่ายทางสังคมในการให้บริการของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและดูแลระยะยาวกรณีเทศบาลตำบลวังชัน

ภาพที่ 2: เครือข่ายทางสังคมในการดำเนินให้บริการกำจัดสิ่งปลูก กรณีเทศบาลตำบลหนองม่วงไข่

จากแผนภาพ Sociogram ที่ปรากฏทั้งสองข้างต้นนี้ จะพบว่าโครงการนวัตกรรมจากกรณีศึกษาทั้งสองกรณีนั้นสามารถใช้เครือข่ายสังคมซึ่งเกี่ยวเนื่องกับรูปแบบของความสัมพันธ์ ตัวแสดง และทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรมที่ตอบสนองต่อประเด็นปัญหาเร่งด่วนในพื้นที่ โดยจากทั้งสองกรณีศึกษานั้นสามารถเทียบเคียงความเหมือน (similarities) ได้ 4 ประการ ได้แก่ ประการแรก โครงการนวัตกรรมทั้งสองนั้นให้ความสำคัญกับการให้บริการสาธารณะในลักษณะที่สัมพันธ์ประเด็นด้านสาธารณสุขและสุขภาพซึ่งถือได้ว่าเป็นประเด็นปัญหาสำคัญของทั้งสองพื้นที่ ประการที่สอง ทรัพยากรที่พื้นฐานจำเป็นในการดำเนินโครงการนวัตกรรมนั้นได้รับการจัดสรรจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาทิ งบประมาณ และอาคารสถานที่ ทว่าเพื่อขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรมนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยทรัพยากรภายนอกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านการเครือข่ายสังคมกับตัวแสดงทั้งภายในและภายนอกกระบบราชการ ในอีกทางหนึ่งจึงกล่าวได้ว่า ด้วยศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถที่จะขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรมให้มีความโดดเด่นได้

ด้วยเหตุนี้ ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแลกเปลี่ยนและรับเอาทรัพยากรที่สำคัญกับเครือข่ายทางสังคมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เช่น เครือข่ายประชาสังคม ตัวแสดงจากต่างหน่วยงานราชการ องค์กรด้านสารสนเทศ เป็นต้น ประการที่สาม ทรัพยากรที่ถือได้ว่ามีความสำคัญอย่าง

ยิ่งในการขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรม คือ ความรู้ด้านสาธารณสุข วิทยาศาสตร์สุขภาพ เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมไปถึงทักษะที่สำคัญ เช่น การดูแลพยาบาลผู้ป่วยเบื้องต้น หรือแม้แต่การใช้แอปพลิเคชันเพื่อให้บริการประชาชน ดังที่ได้แสดงให้เห็นแล้วจากกรณีศึกษาทั้งสองกรณี ประการสุดท้าย เทศบาลตำบลวังซิ่น และเทศบาลตำบลหนองม่วงไข่ต่างก็วางแผนเพื่อต่อยอดโครงการนวัตกรรมในอนาคตทั้งในเชิงขอบเขตภารกิจบริการให้บริการ และการขยายพื้นที่เพื่อรองรับการให้บริการที่มากขึ้น

จากแผนภาพ Sociogram ทั้งสองแผนภาพที่แสดงเครือข่ายสังคมซึ่งใช้ขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรม สามารถวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบใน 3 ประเด็น ได้แก่ ตัวแสดง (actors) โครงสร้างของเครือข่ายสังคม (structure of networks) และ ทรัพยากรในเครือข่ายนั้น ๆ (embedded resources)

(1) ตัวแสดง

หากพิจารณาจากเครือข่ายสังคมที่ขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรมทั้งสองข้างต้นนี้ จะปรากฏว่ามีตัวแสดงเข้ามาเกี่ยวข้องที่หลากหลายอย่างมาก แต่ในการวิเคราะห์นั้นจำเป็นต้องจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ศึกษาจำเป็นต้องระบุตัวแสดงที่มีความสำคัญและอาจถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายสังคม โดยในกรณีของเทศบาลตำบลหนองม่วงไข่ ตัวแสดงที่สำคัญ คือ ตัวแสดงที่เป็นส่วนราชการต่าง ๆ ในพื้นที่ระดับอำเภอและจังหวัด ขณะที่กรณีของเทศบาลตำบลวังซิ่นนั้นจะมีตัวแสดงที่ค่อนข้างกว้างขวางมากกว่า คือ ภาคประชาสังคมในพื้นที่ องค์การด้านศาสนา หน่วยงานราชการ เป็นต้น

(2) โครงสร้างของเครือข่ายสังคม

โครงสร้างของเครือข่ายสังคมในกรณีของเทศบาลตำบลหนองม่วงไข่มิมีพื้นฐานอยู่บนความสัมพันธ์ที่เป็นทางการผ่านโครงสร้างของระบบราชการ (bureaucratic structure) โดยลักษณะของการเชื่อมโยง (linkages) ส่วนใหญ่ระหว่างตัวแสดงจะเป็นในรูปแบบทางการ (formal) หรือแบบทุติยภูมิ (secondary linkage) โดยที่ตัวแสดงที่ปรากฏในเครือข่ายสังคมตามแผนภาพที่ 2 นั้นจะมีปฏิสัมพันธ์ผ่านความสัมพันธ์ที่เป็นทางการผ่านการทำงานร่วมกันระหว่างต่างส่วนงานราชการ โดยเมื่อได้ทำงานร่วมกันไปสักพักแล้ว ตัวแสดงเหล่านี้ก็จะก่อตัวความสัมพันธ์ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ (informal) หรือความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ (primary relationship) โดยศูนย์กลางของเครือข่ายสังคมที่ปรากฏในแผนภาพที่ 2 คือ เทศบาลตำบลหนองม่วงไข่ ดังนั้น ในกรณีนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะที่เป็น ‘สะพานเชื่อม’ ระหว่างตัวแสดงในหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่โดยทั่วไปนั้นอาจไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันมากนัก เช่น กรณีของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักงานเกษตรอำเภอ อาจจะได้ว่าในกรณีของเทศบาลตำบลวังซิ่นนั้นเครือข่ายที่เป็นทางการที่เกิดจากตำแหน่งหน้าที่ในระบบราชการช่วยก่อให้เกิดเครือข่ายใหม่ที่ไม่เป็นทางการขึ้นและเครือข่ายใหม่ที่เกิดขึ้นนี้เองที่ทำให้การบริหารงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม ในกรณีของเทศบาลตำบลวังขึ้นนั้น โครงสร้างเครือข่ายสังคมจะมีลักษณะที่ไม่เป็นทางการ และมีรูปแบบความสัมพันธ์แบบปฐมนิเทศ ตัวแสดงที่มีส่วนร่วมนั้นแม้ว่าจะมีที่จากต่างหน่วยงาน แต่ก็รู้จักกันมาอย่างยาวนานและก่อตัวความสัมพันธ์ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น พระสงฆ์ กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มองค์กรภาคเอกชน เป็นต้น ทั้งนี้เครือข่ายความสัมพันธ์ที่เป็นทางการก็ยังคงมีความสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรมการดูแลสุขภาพของเทศบาลตำบลวังขึ้นโดยเฉพาะโรงพยาบาลวังขึ้น และเทศบาลตำบลวังขึ้น ขณะที่ศูนย์กลางของเครือข่ายสังคมในกรณีนี้ คือ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตฯ ซึ่งเป็นตัวแสดงที่ถูกสร้างขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อดำเนินการบริหารงานด้านสาธารณสุขด้านผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดเตียงในพื้นที่เทศบาลตำบลวังขึ้น โดยที่มีคณะกรรมการที่ทำหน้าที่บริหารนั้นส่วนใหญ่เป็นกลุ่มข้าราชการเกษียณอายุในพื้นที่ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มภาคประชาสังคมที่มีทรัพยากรสำคัญด้านองค์ความรู้ในการบริหารงาน โดยศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตฯ นี้สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายความสัมพันธ์ทั้งระดับที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อระดมทรัพยากรในการขับเคลื่อนการให้บริการสังคม จึงอาจจะกล่าวได้ว่า ในกรณีของเทศบาลตำบลวังขึ้นเครือข่ายเดิมที่ไม่เป็นทางการของตัวแสดงกลุ่มต่างๆ ถูกทับซ้อนด้วยเครือข่ายเป็นทางการในภายหลังและเครือข่ายแบบเป็นทางการนี้เองที่ช่วยเสริมทรัพยากรให้เครือข่ายที่ไม่เป็นทางการอย่างกลุ่มประชาสังคมสามารถดำเนินการได้อย่างประสบผลสำเร็จ

(3) ทรัพยากรในเครือข่าย

โครงการนวัตกรรมจากทั้งสองกรณีศึกษานี้แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าสามารถระดมทรัพยากรจากเครือข่ายสังคมและตัวแสดงที่หลากหลาย ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ด้วยข้อจำกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับเทศบาลตำบลนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบริหารจัดการเครือข่ายสังคมจากทั้งภายในและภายนอกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนการบริการสาธารณะ ทั้งนี้ รูปแบบและระดับของเครือข่ายและตัวแสดงที่มีส่วนในการขับเคลื่อนบริการสาธารณะนั้นอาจมีความแตกต่างกัน โดยจะเห็นได้จากทั้งสองกรณีซึ่งแม้จะให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรมการดูแลสุขภาพ แต่มีความแตกต่างกันในเชิงกลุ่มเป้าหมาย ด้วยเหตุนี้เอง ทำให้ทรัพยากรที่จำเป็นในการผลักดันบริการสาธารณะดังกล่าวมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในกรณีของเทศบาลตำบลหนองม่วงไข่ ทรัพยากรที่สำคัญได้แก่ งบประมาณประจำปี องค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ และทักษะในการบริหารจัดการพื้นที่ ทรัพยากรเหล่านี้ล้วนมาจากเครือข่ายภายในเทศบาลและตัวแสดงภายนอก คือ ความสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายของหน่วยงานราชการ ด้วยเหตุนี้เอง ทำให้ทรัพยากรที่จำเป็นของเทศบาลตำบลหนองม่วงไข่นั้นค่อนข้างที่นิ่ง และสามารถคาดเดาได้ เนื่องจากอาศัยเครือข่ายสังคมแบบราชการนั่นเอง

ขณะที่ กรณีของเทศบาลตำบลวังขึ้นนั้น ทรัพยากรมาจากหลากหลายเครือข่ายสังคมและตัวแสดง เช่น ทักเซ และองค์ความรู้ด้านสาธารณสุขนั้นมาจากโรงพยาบาลวังขึ้น ขณะที่งบประมาณ อาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เป็นทรัพยากรที่อยู่ภายใต้เครือข่ายจากโครงสร้างของหน่วยงานราชการ เช่น เงินอุดหนุนจากจังหวัด เทศบาลตำบลวังขึ้น ขณะที่เครือข่ายประชาสังคมในพื้นที่ เช่น ชมรมผู้สูงอายุ และเครือข่ายข้าราชการบำนาญ คือ แหล่งที่มาของทรัพยากรด้านบุคคลที่สำคัญ ทั้งนี้ แม้ว่าการที่เครือข่ายสังคมของเทศบาลตำบลวังขึ้นจะมีลักษณะที่ไม่เป็นทางการค่อนข้างสูง คาดเดาได้ยาก และอาจเปลี่ยนแปลงได้ง่าย แต่ด้วยลักษณะดังกล่าวก็ทำให้การระดมทรัพยากรของเทศบาลตำบลวังขึ้นค่อนข้างยืดหยุ่น โดยเฉพาะการที่ภาคประชาสังคมในพื้นที่นั้นมีบทบาทค่อนข้างมากแตกต่างจากกรณีของเทศบาลตำบลหนองม่วงไข่ที่พึ่งพาเครือข่ายสังคมจากภายนอกพื้นที่

บทสรุปและข้อเสนอเชิงนโยบาย

บทบาทของเครือข่ายสังคมที่ปรากฏจากทั้งโครงการนวัตกรรมของเทศบาลตำบลหนองม่วงไข่ และเทศบาลตำบลวังขึ้นนั้น นำมาสู่ข้อสรุป 2 ประการ ได้แก่ 1) เครือข่ายสังคมทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรมเพื่อยกระดับการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย โดยที่รูปแบบเครือข่ายสังคมที่แตกต่างกันย่อมส่งผลต่อลักษณะของทรัพยากรและความสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เครือข่ายสังคมที่เป็นทางการนั้นจะมีความแน่นอน สามารถคาดการณ์ได้ แต่อาจยากต่อการปรับเปลี่ยน เช่น กรณีของเทศบาลตำบลหนองม่วงไข่ที่จำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรด้านงบประมาณจากรัฐบาลในระดับภูมิภาคและระดับชาติในการพิจารณาอนุมัติงบประมาณ ทำให้แผนงานในอนาคตของเทศบาลตำบลหนองม่วงไข่ที่ต้องการขยายพื้นที่การให้บริการดูแลสุขภาพไปยังนอกพื้นที่รับผิดชอบนั้นต้องเผชิญกับความล่าช้าอันเนื่องมาจากความไม่แน่นอน ในทางตรงกันข้าม เครือข่ายสังคมที่ไม่เป็นทางการนั้นมีลักษณะของความยืดหยุ่น และง่ายต่อการสร้างรูปแบบความสัมพันธ์ใหม่ขึ้นมา 2) เครือข่ายทั้งภายนอกและภายในนั้นมีความสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรม กล่าวคือ ในกรณีของเทศบาลตำบลวังขึ้น เครือข่ายภายในผ่านภาคประชาสังคมในพื้นที่นั้นถือได้ว่าเป็นแหล่งของทรัพยากรที่สำคัญ คือ กำลังคน องค์ความรู้ และการบริหารจัดการ ขณะที่เครือข่ายภายนอกนั้นมีส่วนสำคัญต่อการได้มาซึ่งทรัพยากร เช่น การสนับสนุนด้านงบประมาณ องค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และวิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยจึงควรตระหนักถึงความสำคัญและแหล่งที่มาของทรัพยากรต่าง ๆ ที่ปรากฏในเครือข่ายสังคมรูปแบบต่าง ๆ เพื่อผลักดันและขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรมอันเป็นภารกิจในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในพื้นที่

ในส่วนของการเสนอต่อการปฏิรูปการพัฒนาสังคมของไทย คือ 1) การกระจายอำนาจส่งผลให้การพัฒนาสังคมในระดับปฏิบัติการมีตัวแสดงที่หลากหลายมากขึ้นรวมถึงทรัพยากรในการดำเนินการไม่ได้มีความจำเป็นต้องมาจากหน่วยงานภาครัฐอีกต่อไป ดังนั้นนโยบายในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมควรมีการคำนึงถึงตัวแสดงที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งในแง่ของข้อกฎหมาย การส่งเสริมหรือสนับสนุนตัวแสดงต่างๆ และความยืดหยุ่นของรูปแบบการดำเนินการเพื่อให้การให้บริการสาธารณะในด้านการพัฒนาสังคมในระดับท้องถิ่นสามารถดำเนินงานได้จริงโดยตัวแสดงในเครือข่ายทางสังคมของท้องถิ่นเอง 2) จากทั้งสองกรณีศึกษาจะเห็นได้ว่าไม่ว่าศูนย์กลางของเครือข่ายทางสังคมที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกรณีของเทศบาลตำบลหนองม่วงไข่หรือภาคประชาสังคมอย่างกรณีของเทศบาลตำบลวังชิ้น ก็สามารถทำการขยายเครือข่ายทางสังคมออกไปยังนอกพื้นที่ทางการปกครองที่ตนเองสังกัด และสามารถทำการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการบริการทางสังคม การพัฒนาสังคมในช่วงเวลาต่อไปของไทยควรลดการส่งเสริมคุณภาพชีวิตโดยยึดติดกับกรอบของพื้นที่การปกครองอันเป็นธรรมชาติของระบบราชการและหันมาทำการสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือที่กว้างขึ้นทั้งในแง่ของพื้นที่ทางกายภาพและในแง่ของกลุ่มองค์กรต่างๆ โดยพึงเข้าไปยังท้องถิ่นและภาคประชาสังคมซึ่งมีความยืดหยุ่นกว่าในการขับเคลื่อน

ในส่วนของการเสนอทางวิชาการ 1) กรณีศึกษาทั้งสองพื้นที่สามารถถูกศึกษาเพิ่มเติมในฐานะต้นแบบ เพื่อที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นๆ ซึ่งประสบปัญหาสังคมสูงวัยหรือการขาดแคลนทรัพยากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กในการให้บริการทางสังคมต่างๆ 2) สามารถขยายจำนวนการเปรียบเทียบเครือข่ายทางสังคมในการบริหารจัดการท้องถิ่นให้มากขึ้น เพื่อประโยชน์ในทางวิชาการ ช่วยในการเข้าใจรูปแบบเครือข่ายทางสังคมในการเมืองการปกครองท้องถิ่นของไทยที่มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น 3) ควรเพิ่มมิติด้านการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น เช่นมิติด้านมานุษยวิทยา ด้านเศรษฐศาสตร์ท้องถิ่น ด้านวัฒนธรรม ด้านจิตวิทยาสังคม เพื่อความเข้าใจการก่อตัวของเครือข่ายทางสังคมในระดับท้องถิ่นให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้งานศึกษาเครือข่ายทางสังคมในระดับปฏิบัติการของท้องถิ่นยังคงเป็นประเภทของการศึกษาที่ยังมีช่องว่างทางวิชาการอยู่สูง การศึกษาดังกล่าวจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาหรือปฏิรูปการปกครองท้องถิ่นในอนาคตได้

เอกสารอ้างอิง

Aral, S. (2016). The future of weak ties. *The American Journal of Sociology*, 121(6), 1931-1939. <https://doi.org/10.1086/686293>

- Avin, C., Keller, B., Lotker, Z., Mathieu, C., Peleg, D., & Pignolet, Y.A. (2015). Homophily and the Glass Ceiling Effect in Social Networks. *Proceedings of the 2015 Conference on Innovations in Theoretical Computer Science*.
- Burt, R. S. (2004). Structural holes and good ideas. *The American Journal of Sociology*, 110(2), 349-399. <https://doi.org/10.1086/421787>
- Buskens, V., & Van De Rijt, A. (2008). Dynamics of networks if everyone strives for structural holes. *The American Journal of Sociology*, 114(2), 371-407. <https://doi.org/10.1086/590674>
- Granovetter, M. (1983). The Strength of Weak Ties: A Network Theory Revisited. *Sociological Theory*, 1, 201-233. <https://doi.org/10.2307/202051>
- Karimi, F., Génois, M., Wagner, C., Singer, P., & Strohmaier, M. (2018). Homophily influences ranking of minorities in social networks. *Scientific Reports*, 8.
- Keaw Sangchoo. (2013). *Water Management of Community Culture Basis for Social, Economic and Resource Management, Patthalung Province*. [in Thai]. Bangkok: The Thailand Research Fund.
- Lukkhasorn, P., & Lowatcharin, G. (2019). Conditions Conducive to Local Government Innovation in Thailand. *Political Science and Public Administration Journal*, 10(2), 109-126. Retrieved from <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/polscicmujournal/article/view/134048>
- Thammasat University Research and Consultancy Institute. (2009). Report on Developments of Decentralisation in Thailand. [in Thai]. Bangkok: Department of Local Administration.
- Nopparat Patheetin. (2018). Lessons of Self-Management of Community Organization Network: Case Study of Amnatchareon Province. [in Thai]. Bangkok: The Thailand Research Fund.
- Provincial Community Development Office of Phrae. (2022). Report on the Quality-of-Life in Phrae Province in 2022. [in Thai]. Retrieved from <https://phrae.cdd.go.th/wp-content/uploads/sites>

Shutidate Yapukdee. (2022) The Transferring Mission to Local Administrative Organization: The Progress and Problems in Mission Transfer. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 2(3), 263-278.